

Çernobil kazasından etkilenen ülkelerde
kanser vakaları artıyor

Çernobil öldürmeye devam ediyor

TAEK'e göre, Çernobil nükleer santral kazasından Türkiye geneli değerlendirildiğinde, radyoaktif bulutun geçişi sırasında yoğun yağış alması nedeniyle Trakya'da Edirne-Eskikadın, İsmailce, Kapıkule ve Büyükdoğanca bölgeleri ile Doğu Karadeniz'de Hopa-Pazar arasındaki kıyı bölgesi en fazla etkilenen yerler olmuştur.

Doç. Dr. Kayhan PALA

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
Dr. Orhan ODABAŞI
Türk Tabipleri Birliği
Merkez Konseyi Üyesi

Çernobil nükleer santral kazası tarihin en büyük nükleer kazasıdır. Türkiye de diğer bazı Avrupa ülkeleri gibi kazadan etkilenen ülkelerden birisidir. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na (TAEK) göre, Türkiye genelinde değerlendirildiğinde, radyoaktif bulutun geçişi sırasında yoğun yağış alması nedeniyle Trakya'da Edirne-Eskikadın, İsmailce, Kapıkule ve Büyükdoğanca bölgeleri ile Doğu Karadeniz'de Hopa-Pazar arasındaki kıyı bölgesi en fazla etkilenen yerler olmuştur. Kişisel etkin doz değerleri, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Fındıklı, Hopa, Arhavi, Pazar, Rize ve Of civarlarında diğer bölgelere göre daha yüksektir(1). Felaketten yirmi yıl sonra hala Rize'de Çernobil'den sızan sezyum (Cs-137) radyoaktif elementine rastlanmaktadır(2).

Çernobil'den en fazla etkilenen Beyaz Rusya, Rusya Federasyonu ve Ukrayna'da 20 yıldır sürdürülen çalışmaların geç sağlık etkileri ile ilgili en önemli sonuç, kaza sırasında çocukluk çağında olan ve yüksek iyot dozuna maruz kalan çocuklardaki tiroit kanserlerinde görülen artıştır. Japonya'ya atılan atom bombalarından hayatta kalanlar üzerinde yapılan çalışmalardan, tiroit kanseri olgularının ışınlanma sırasında 10 yaş ve altındakilerde görüleceği ve en yüksek riskin ışınlanmadan 15-29 yıl sonra ortaya çıkacağı, riskin 40 yıl sonrasına kadar bile yükselebileceği bilinmektedir. Ancak kazadan en çok etkilenen

ülkelerde tiroit kanserlerindeki artış, beklenenden önce görülmüştür(1).

Çernobil kazasının sağlık etkileri ile ilgili bilimsel bir uzlaşmanın olduğunu söylemek zordur. Uluslararası Atom Enerjisi Kurulu (IAEA) tarafından kurulan Çernobil Forumu, kaza sırasında yayılan radyasyonun uzun dönemdeki etkileri nedeniyle ancak 4 bin kişinin yaşamını yitirebileceğini öne sürmekte; şimdiye kadar yalnızca 50 ölümün radyasyon sızıntısına bağlanabildiğini bildirmektedir(3).

Çernobil ölümlerine farklı rakamlar

Ancak Çernobil Forumu'nun açıklamaları dünyanın pek çok yerinde inandırıcı bulunmamaktadır. Çernobil'in sağlık etkisi ile ilgili en sarsıcı açıklama Ukrayna'dan gelmiştir. Ukrayna Ulusal Radyasyondan Korunma Komisyonu Başkan Vekili Prof. **Nikolai Omelyanets** en azından 500 bin kişinin -belki daha fazla- şimdiye kadar yaşamını yitirdiğini, Çernobil'den etkilenen nüfustan geriye kalanlarda kanserden ölümlerin 3 kat daha fazla görüldüğünü açıklamaktadır(4). İngiltere'den iki bağımsız radyasyon bilimcisi tarafından yazılan "**Çernobil'in Öteki Raporu**" adlı raporda, Çernobil nedeniyle gerçekleşen ölümlerin 30 bin ile 60 bin arasında öngörüldüğü ve bunun Çernobil Forumu raporlarında sözü edilen 4 bin kişinin 7 ile 15 katından fazla olduğu

açıklanmaktadır(5).

Karadeniz'de kanser arttı

Türkiye'de de, Çernobil nükleer kazasının ardından Karadeniz Bölgesi'nde kanser görülme sıklığının arttığı iddiaları kamuoyunda tartışılmaktadır. Bilindiği gibi bölgede yaşayanların gözlemleri, Çernobil nükleer kazası sonrasında, özellikle son yıllarda yörede kansere yakalanan hasta sayısı ile kanser nedeniyle ölümlerin arttığı biçimindedir. Bu iddialar, özellikle Hopalı Sanatçı **Kazım Koyuncu**'nun kanser nedeniyle yaşamını yitirmesinin ardından kamuoyunda daha fazla tartışılır olmuştur. Bu iddiaların ne ölçüde gerçeği yansıttığını ve kanser olguları ile Çernobil nükleer kazası arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için kanser olguları ve kanserden ölümlerle ilgili geçerli ve güvenilir kayıtlara gereksinim duyulmaktadır.

Bir yandan uzun yıllardır Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık ocaklarının işlevsizleştirilmesi nedeniyle birinci basamakta hasta kayıtlarının yeterli düzeyde toplanamaması, öte yandan kanserle ilgili olarak gereksinime yanıt verecek uygun bir bildirim sisteminin kurulmaması nedeniyle, kayıt ve bildirimler üzerinden kanser konusunu tartışmak mümkün olmamaktadır. Bunlara ek olarak, ulusal bilimsel literatür de incelendiğinde, bu konuyu derinliğine tartışabilmek için yeterince araştırmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Türk Tabipleri Birliği, toplumun Karadeniz Bölgesi'ndeki kanser görülme sıklığı konusunda aydınlatılması amacıyla bir çalışma yürütmüş ve çalışma "**Hopa'da Kanser Görülme Sıklığı: Tanı konmuş olgular ve ölümler üzerinden bir değerlendirme**" adıyla yayımlanmıştır(6). Söz konusu çalışma sağlık kayıt sisteminden kanserle ilgili yeterli veri alınmadığı için tasarlanmış bir ön araştırma niteliği taşımaktadır.

Kanser yüzde 47.9 ile ilk sırada

Bu çalışma 1-30 Eylül 2005 tarihlerinde Hopa İlçe Merkezi'nde gerçekleştirilmiş tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırmada toplam bin 939 evde 7 bin 831 kişi hakkında bilgiye ulaşılmıştır. Son 3 yıl içinde meydana gelen ölümler incelendiğinde birinci ölüm nedeninin 46 kişi ile kanser (yüzde 47.9) olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışma sonucunda, Hopa'da kanser görülme sıklığı ile kanser nedeniyle ölümlerin Türkiye'nin diğer coğrafi alanlarına göre daha fazla görülmesi olasılığının araştırılmaya değer bir durum olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada elde edilebilen veriler ışığında, bölgede Çernobil nükleer kazası ile gerek kanser olgu sayıları, gerekse kanserden ölümlerle ilgili kanıtı dayalı nedensel bir bağlantı kurmak olanaklı görünmemektedir.

Çernobil'den etkilendiği bilinen ülkelerde ulaşılan sonuçlar ürkütücüdür. İsveç'te kanser görülme sıklığındaki artışın Çernobil kazasının etkisine bağlı olduğu tartışılmaktadır(7). Uzmanlar Hiroşima ve Nagazaki değerlerini temel alarak yaptıkları araştırmada, Çernobil kazasının sonucu olarak İsveç'te kanser hastalığına yakalananak hayatlarını kaybedenlerin rakamlarında bir artış gözlemlendiğine işaret ederek, bunun Çernobil kazasıyla bire bir bağlantılı olduğunu açıklamaktadır(8). Avrupa'da Çernobil nükleer kazasından etkilenen bölgede çocuklarda lösemi ile ilgili büyük bir risk olabileceği belirtilmektedir(9).

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde uzun zamandır çalışan hekimlerin gözlemleri, Çernobil kazasının bölgede yaşayanların sağlığını olumsuz etkilediği yönündedir. Türkiye'nin bu konuda daha ayrıntılı bilimsel araştırmalara gereksinimi bulunmaktadır. ■

Kaynakça

- 1- 20. Yılında Çernobil Türkiye İçin Doz Değerlendirmeleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Çernobil Serisi No 7, Nisan 2006.
- 2- Okumuşoğlu T., "Şok, Rize'de Radyasyon", Karadeniz Gazetesi, 18 Kasım 2006.
- 3- Chernobyl: The true scale of the accident, IAEA-WHO-UNDP, September 5, 2005.
- 4- Vidal J., "UN accused of ignoring 500,000 Chernobyl deaths", The Guardian March 25, 2006.
- 5- New Study Challenges IAEA Report on Chernobyl Consequences: Finds Death Toll Likely to be 30-60,000, Nuclear Information and Resource Service, April 11, 2006.
- 6- Çernobil Nükleer Kazası Sonrası Türkiye'de Kanser, Türk Tabipleri Birliği Yayını, Nisan 2006.
- 7- Tondel M., Lindgren P., et. All, "Increased Incidence of Malignancies in Sweden After the Chernobyl Accident - A Promoting Effect?", American Journal of Industrial Medicine 49: 159-168 (2006).
- 8- Civil S., "Felaketten 20 Yıl Sonra Çernobil'in İsveç'teki İzleri", http://www.snweb.ch/turkisch/dosya/chernobil-isevire_2006.htm
- 9- Moysich K.B., Menezes R.J., Michalek A.M. "Chernobyl-related ionising radiation exposure and cancer risk: an epidemiological review", Lancet Oncol 2002; 3: 269-79.

